

РЕЦЕНЗИЯ

По конкурса за доцент в професионално направление 7.6 „Спорт“ специалност „Спорт“ (хандбал), за нуждите на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“, при НСА „В. Левски“

Единствен кандидат гл.ас. Сашо Чанев, доктор

Рецензент: проф. Иван Йотов, доктор

1.ОБЩИ БЕЛЕЖКИ:

С решение на Факултетния съвет на Факултет „Педагогика“, по протокол №9 от 07.12.2021г., бях избран за външен член на научното жури по конкурса за доцент в направление 7.6 Спорт, специалност Спорт (хандбал), за нуждите на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“ при НСА „В. Левски“, обявен в ДВ №96/19.11.2021г., утвърдено със заповед на Ректора №1684 от 15.12.2021г. На конкурса се е явил само един кандидат, гл.ас. Сашо Чанев доктор. С решение на научното жури, Протокол 1 от 1.02.2022г. бях избран за рецензент по този конкурс.

Като рецензент установих, че представените материали от кандидата отговарят на изискванията за участие в конкурса.

2 ЛИЧНИ ДАННИ ЗА КАНДИДАТА.

Гл.ас. С. Чанев е роден на 31.10.1961г. в с. Илинденци, община Струмяни. През 1991г. завършва ВИФ „Г. Димитров“, сега НСА „В. Левски“ специалност треньор по хандбал и учител по физическо възпитание. Като студент участва в студентския отбор по хандбал в редица държавни и международни състезания. Има спечелени многобройни призови места. Активно се включва в научно-изследователската работа в студентския кръжок. От 26.04.1994г., след спечелен конкурс, започна работа като асистент в сектор хандбал. През 2018г. успешно защитава докторат на тема: „Възрастови особености в развитието на специфичната работоспособност на подрастващи хандбалисти“. Води практически и лекционен курс в УФ и ТФ, както и специализации към СДК и БФ по хандбал. Като преподавател, е ръководител на множество курсови и дипломни работи. Разработва и актуализира поредица от програми в сектор хандбал. Участва в научни проекти към НСА „В. Левски“, като проявява иновативен подход и умение за работа в екип. Като треньор по хандбал в НСА „В. Левски“ на юноши, мъже и жени има значими постижения. Успешно се реализира и като треньор в чужбина. Председател е на ХК при НСА „В. Левски“ от 2001 година. Бил е член на лицензионната комисия към БФХ.

Бил е член на Учителски факултет-два мандата. Сега е член трети мандат на Академичния съвет към НСА „В. Левски“.

3.ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ НА КАНДИДАТА.

Представен е общ списък на публикациите (16 и автореферат на дисертационен труд, както и списък на три публикации, който не подлежи на рецензиране) разделени по критерии :

-Автореферат на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ –(50т)

- Хабилизационен труд-монография (100т)

- Три статии в престижни реферирани и индексирани списания , с които кандидата е участвал и в научни конференции - (120т)

- Дванадесет публикации и доклади публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, от които четири самостоятелни.- (232,5т).

- Всички представени публикации са в областта на хандбалната игра , спадат към тематиката на конкурса и ще бъдат рецензирани.

- Представена е справка за цитирания общо 130т.

- Няма декларации за съавторство и приемам, че в колективните трудове всички съавтори имат равностойна роля.

- Представена е справка за участие в научни проекти , ръководство на дипломанти и получени отличия от международни спортни състезания – 140 т.

4. АНАЛИЗ НА НАУЧНИТЕ И НАУЧНО ПРИЛОЖИМИ ПРИНОСИ.

Разделям публикациите на четири тематични групи, като монографичния труд ще бъде анализиран отделно, тъй като отделните глави имат определено отношение към отделните тематични групи.

1. Антропометрични характеристики на хандбалисти
2. Техничко-тактическа подготвеност на хандбалисти
3. Оптимизиране на физическото развитие и дееспособност на подрастващи хандбалисти
4. Психологическа подготовка на хандбалисти

В първа група са публикации:[Г1][7], с насоченост към изследване на антропометричните характеристики на хандбалисти, които разкриват специфичните особености на пропорциите на тялото съответно на елитни хандбалистки и 17 годишни момчета. Чрез приложения факторен анализ са изведени четири фактора :1.Обиколки и структура на тялото; 2.Пропорционалност на тялото; 3.Витален капацитет; 4.Сила на горните крайници. При момчетата са използвани 10 теста, като е изчислен ВМІ и силата на горните крайници. Оценявам получените резултати като значими. Те могат да бъдат използвани за оптимизиране на селекцията.

Във втора група публикации включвам:[1] [2] [Г2][5][8]

По важни научни резултати в тази в тази група трудове са следните:

-Тематиката е съвременна и перспективна и касае структурата на играта в нападение.

-С помощта на факторния анализ са изведени основните фактори на играта в нападение при мъжете и жените.

-Установена е специфичната технико-тактическа подготвеност на подрастващи хандбалисти (17-19г).

- Върху основата на разработена в съавторство експериментална апаратурна методика е изследвана скоростта на топката и точността на попадението и при хвърлянето във вратата.

В първа подгрупа е разгледана структурата на играта в нападение. В [1] [2] е направен сравнителен анализ на отборите от Р. България и отборите от световния елит по хандбал в пет направления: структура на нападателната игра; завършване на атаките по зони; завършващи подавания; активност и ефективност на различните удари във вратата; допуснати грешки. Приложен е сравнителен и факторен анализ. Резултатите показват значително изоставане на българските отбори от световните стандарти. Факторният анализ разкрива основните фактори в нападение и тяхната значимост за постигане на по високи спортни резултати.

В [2] кандидатът е изследвал технико-тактическата подготвеност на 101 състезателки от елитни отбори в Р. Гърция. Особен интерес представлява използвания факторен анализ. Изведени са шест основни фактора: умение за скоростно изпълнение на различни удари във вратата; умение за придвижване по терена с дрибъл; умение за придвижване в защита; точност на ударите; бързина на изпълнение на ударите; силови възможности на състезателките и техника на хвърляне от далечно разстояние.

Оценявам интересните за хандбалната практиката заключения . Интересна е идеята за усъвършенстване на учебно-тренировъчния процес.

В [8] има актуално изследване, относно технико-тактическата подготвеност на подрастващи хандбалисти във възрастта 17-19 години. Използваната тестова батерия включва шест основни признака. При обработката на данните е използван вариационен анализ и проверка на хипотези с помощта на t критерий на Стюdent. Резултатите от изследването показват, че с нарастването на възрастта се увеличават различията при ефективността на изпълнение на 7м. хвърляне. Значими различия се наблюдават при трите възрасти при водене на топката с дрибъл, и изпълнението на хвърляне на далечно разстояние. Приемам използвания подход като полезен за диференциране на обучението в технически умения и навици.

В [5] е представена разработка на експериментална система за регистрация на скоростта и точността на попаденията при ударите в хандбалната игра. От гл.т. на хвърлянето авторът е обособил четири фактора: тактически, позиционни, кинематични, целеви, които са в основата на ефективния контрол на техническата подготовка и скоростно-силовите качества. Системата се състои от три подмодула, като третия модул е реализиран с приложна софтуерна програма. Измерват се моментните скорости при хвърлянето и точността на попадението. Данните се съхраняват и могат да се обработват статистически. Резултатите от този експеримент дават обективна основа за нови методически решения и конкретни модели за стрелба по зони със и без противодействие в условия максимално доближени до игровата обстановка.

В трета група включвам: [ГЗ] [4] [6] [9] [10] [12] От направения сравнителен анализ при възрастовите групи жени, 17-19 годишни хандбалисти и 18 годишни ученици се вижда диференцирания подход на авторите в указанията към треньорите относно методите на обучение и развиване на физическите качества.

При жените-[10] са включени девет спортно-педагогически теста, които разкриват нивото на бързината, скоростно-силовите качества на долни и горни крайници и специалната издръжливост. Резултатите от проучването показват, че състезателките по хандбал, играещи на различни игрови позиции се различават предимно по отношение на бързината и динамичните силови способности, както и по отношение на скоростната издръжливост.

При 17-19 годишните хандбалисти [6] са използвани осем спортно-педагогически теста. Резултатите показват, че не съществуват различия между средните нива на физическата подготвеност на 17-18г. хандбалисти, с изключение на взривната сила на коремната мускулатура, която е на значително по високо ниво при 18 г. момчета. При 19г. е налице превъзходство по отделните показатели особено при взривната сила на долните крайници при отскоците и придвижването по терена.

В [9] и [ГЗ] гл. ас. С. Чанев на базата факторен анализ разкрива структурата на физическото развитие, специалната физическа и специфичната технико-тактическа подготвеност на 18 годишни хандбалисти. Факторната структура е изградена от 10 основни фактора, които обясняват 84,90% от изходната дисперсия на физическото развитие и специфичната работоспособност. Първият по значимост фактор е определен като „морфологичен“ (свързан е с линейните размери на тялото), вторият като „специална физическа подготвеност“ (определя взривната сила, скоростната издръжливост и специалната бързина) и третият също „морфологичен“, но разкрива значимостта на обиколката на гръдния кош.

Важен елемент за оптимизирането на учебно-тренировъчния процес е въвеждането от автора на нормативна база за контрол при 17-19 г. хандбалисти. Контингент на изследване са 115 хандбалисти на възраст 17- 19г. Използван е вариационен и сигмален метод за оценка.

В [4] се прави сравнителен анализ между нивата на основните признаци на специфичната работоспособност на 14 годишни баскетболисти и хандбалисти.

Резултатите от изследване на физическата дееспособност в [12] на 18г. ученици в часовете по физическо възпитание разкриват нивото им на физическото състояние. Направената оценка на учениците от 11 клас очертава насоките за оптимизиране на учебния процес по физическо възпитание и спорт в тази съвкупност.

В трудове [11] и [ГЗ] са представени резултатите от изследване на някои психологически особености и качества при 17-19 годишни хандбалисти. Изследвана е и вариативността на кръвното налягане при експериментален модел на състезателен стрес в хандбала.

В [11] е предложен нов подход за оптимизиране на психологическата подготовка чрез използването на координационно-моторен тест и модифициран вариант на методиката на Шулте. Чрез приложения констативен психологически експеримент авторът доказва, че като цяло не се наблюдават значими различия между изследваните възрастови групи по отношение на параметрите на психическите качества. Единственото изключение се отнася до значимо по високото ниво на развитие на концентрацията, разпределеността и гъвкавостта на вниманието на 18-19 г. в сравнение със 17г. хандбалисти.

В [ГЗ] има полезно изследване за вариативността на кръвното налягане при експериментален модел на състезателен стрес в хандбала. Високата информативна стойност на показателя H_{avg} се потвърждава от значителната отрицателна корелация между H_{avg} , $SDNN$ (стандартно отклонение на интервалите от нормално до нормално) и $rMSSD$ (среден квадрат на последователните разлики). Авторите доказват, че най-информативния показател за точна оценка на емоционалния стрес е кръвното налягане при изпълнение на 7м. хвърляне.

Представеният монографичен труд [В.3] е структуриран в три основни раздела.

В първи раздел (Особености на подбора в хандбала) авторът правилно се е насочил към изграждането на система за селекция, тъй като тя е в основата на достигането на високи спортни постижения.

Подборът е разгледан като многостранна спортно-педагогическа и медицинска процедура състояща се от три подсистеми: спортна ориентация; текущ подбор и формиране на отбор за участие в състезания. Разгледани са основните фактори на наследствеността и на външната среда. Представена е нормативна база на за оценка на физическото развитие и специфичната работоспособност на кандидатстващите в спортните училища, която е приложима и за спортните клубове. За първи път е предложена оригинална тестова батерия от осем спортно-педагогически теста, която е за нуждите на крайния подбор.

Във втори раздел (Моделна характеристика на съвременния хандбалист) са разгледани проблемите за структурното изграждане на отборите и правилната ориентация на играчите по игрови пост. Кандидата ползва данни и от други изследователи, факт който разкрива неговия широк кръгзор по отношение на проучването на подобни изследвания и умението му да ги трансплантира в неговата научна разработка.

Направени са изследвания, които разкриват динамиката на развитие на общия антропометричен профил на българските хандбалисти във възрастов аспект. Представени са и модели на соматотипа на играчите по игрови пост, като са ползвани и изследвания на редица изтъкнати специалисти.

Особен интерес представлява анализът на разкритите факторни структури и идентифицираните основни фактори на 17;18 и 19г. български хандбалисти, който позволява на автора да бъдат изградени модели на антропометричните характеристики; двигателните умения и физическите качества.

В трети раздел са разгледани особеностите на игровата дейност и състезателната реализация на отборите по хандбал. Използвани са авторски методики за регистриране на информацията. Много стойностни са резултатите от факторния анализ, които разкриват структурата на игровата ефективност на отборите от световния елит и на българските отбори. Получените данни са в три направления: игра в нападение (вид атаки и ефективност на ударите във вратата); завършваща фаза на атаката (ефективност на бързия пробив и разширената контраатака); технико-тактическо майсторство в нападение (общ брой удари и ефективност на 7м. хвърляне). Направеният анализ и разработените моделни характеристики относно играта на българските отбори във възрастов аспект е целесъобразен и полезен за спортната практика.

5. АКТУАЛНОСТ НА НАУЧНИТЕ И ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ :

- Разкрити са основните морфологични признаци, двигателни умения и качества на съвременния хандбалист.
- Разкрита е факторната структура на физическото развитие и специфичната работоспособност на 17;18 и 19 г хандбалисти, които са резерв за високото спортно майсторство.
- За първи път в България е разработена нормативна база за контрол и оптимизиране на спортната подготовка на 17-19 г. хандбалисти.
- Разработени са моделни характеристики за оптимизиране на игровата ефективност в отделните фази на играта в нападение във възрастов аспект.
- Разработена е и апробирана в практиката система за регистрация и статистика на скоростта и точността при хвърлянето в хандбала с оглед подобряване на управлението на тренировъчния процес.
- Направена е оценка на реакциите на стрес при състезатели по хандбал с помощта на различни стресови фактори (съдийски грешки, публика и др.). Доказва се, че най-информативен за точна оценка на емоционалния стрес е показателят HRavg (средна стойност на кръвното налягане).

6. ЦИТИРАНИЯ НА ТРУДОВЕТЕ МУ.

Цитиранията на неговите работи многократно надвишават изискването за доцент.

Представени са в три групи :

- Цитирания в международни издания, реферирани и индексирани- 1
- Цитирания в монографии и томове с научно рецензиране- 7
- Цитирания или рецензии в нереферирани списания-12

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Гл.ас. Сашо Чанев доктор, е утвърден и ерудиран специалист в областта на хандбалната игра. Ползва се с авторитет в академичната общност. Отличава се със своята задълбоченост и активност към актуалните научни проблеми в областта на теорията и практиката на хандбалната игра.

Тематиката на публикациите е в съответствие с тематиката на обявения конкурс. Научната и педагогическата дейност на кандидата и представените наукометрични данни удовлетворяват напълно изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Р. България , Правилника за неговото приложение, както и Правилника на НСА.

Не са постъпили сигнали за плагиатство и не е установено такова.

Всичко това ми дава основание, с пълна убеденост в научните и педагогически достойнства на Сашо Чанев – главен асистент в катедра „ Баскетбол, Волейбол, Хандбал“, да предложи на Уважаемите членове на Научното жури да бъде избран за „Доцент “ в професионално направление 7.6. Спорт, специалност „ Спорт“ (хандбал).

София

19.02.2022 г.

Рецензент:

Проф. Иван Йотов доктор